

Tosprogede børns sprogtilegnelse af dansk

Prøvenummer: 4607

Hold: 1910

Antal tegn: 22.898

Fagområde: Dansk, Kultur og Kommunikation

Vejleder: Kirsten Mark

Afleveringsdato: 23.10.2012

Uddannelsessted: University College Lillebælt

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING.....	1
PROBLEMFORMULERING	1
METODEOVERVEJELSER	2
LOVGIVNING OMKRING SPROGSTIMULERING AF BØRN.....	2
HVAD VIL DET SIGE AT VÆRE TOSPROGET	3
BARNETS FORUDSÆTNING FOR AT UDVIKLE SPROGET.....	3
DET TOSPROGEDE BARNES SÆRTRÆK VED SPROGTILEGNELSEN	4
MODERSMÅLETS BETYDNING FOR TILEGNELSE AF ANDETSPROG	6
FAMILIENS MEDINDDRAGELSE I BARNETS SPROGTILEGNELSE	6
INTEGRERING AF SPROGSTIMULERING I DEN INSTITUTIONELLE HVERDAG	7
BETYDNINGEN AF KULTURFORSKELLE I BARNETS SPROGTILEGNELSE	9
KONKLUSION.....	10
LITTERATURLISTE:	11

Indledning

Det er gennem dagligdagen i samværet med voksne at barnet danner sit sprog. Det gælder både modersmålet og eventuelle andre sprog. Idet flere og flere børn tilbringer en stor del af deres opvækst i offentlige institutioner, har pædagoger et vigtigt ansvar for at medvirke til, at barnet så tidligt som muligt danner et nuanceret og varieret sprog. Sproget er et vigtigt redskab og af afgørende betydning for menneskets sociale arena samt personlige udvikling. Derfor er sproget en vigtig kompetence for barnet at lære at beherske, da det ellers på længere sigt kan få store konsekvenser for barnet og dets videre liv.

Jeg har valgt at beskæftige mig med emnet sprogtilegnelse af dansk som andetsprog, da jeg gennem vores DKK-undervisning har fundet emnet omkring sprog spændende. Jeg har derved fået vakt min interesse for at udforske området nærmere. Desuden mener jeg, at det er vigtigt som kommende pædagog i et interkulturelt samfund, at jeg erhverver mig viden om netop sprogtilegnelse, for derved at få nogle redskaber til at styrke de tosprogede børns sprogtilegnelse. Jeg anser det som en naturlig udvikling, at flertallet af pædagoger vil komme til at agere indenfor dagtilbuddet, hvor man vil stifte bekendtskab med tosprogede børn. Ydermere finder jeg emnet relevant, da det som pædagog er et af min ansvarsområder at sprogstimulere børn, hvilket fremgår af både de pædagogiske læreplaner¹ og dagtilbudsloven.²

Jeg har valgt at afgrænse mig til daginstitutionsområdet (3–6 år), primært på baggrund af at det er dette felt, jeg har ageret i i min to tidligere praktikker og derfor har kendskab og mest praksis erfaring med.

Problemformulering

- Hvordan kan jeg, som pædagog i daginstitutionen, bedst muligt styrke tosprogede børns sprogtilegnelse, herunder tilegnelsen af dansk som andetsprog?

På baggrund af overstående problemformulering har jeg valgt at belyse følgende punkter i løbet af opgaven:

- Hvilken betydning har ens modersmål i forhold til tilegnelse af andetsprog?

¹http://www.bupl.dk/paedagogik/paedagogiske_temaer/laering/6_temaer_i_paedagogiske_laereplaner?opendocument

² <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=137202>

- Hvordan kan familien medinddrages i barnets sprogtilegnelse?
- Hvordan kan sprogstimulering blive en integreret del af daginstitutionens hverdag?
- Hvilken betydning spiller kulturforskelle i barnets sprogtilegnelse?

Metodeovervejelser

Jeg har valgt at beskæftige mig med følgende i min bestræbelse på at redegøre for min problemformulering. Jeg vil inddrage teoretisk viden om barnets sproglige udvikling samt sprogtilegnelse. Her vil jeg benytte mig af litteratur af følgende forfattere: Bente Sidenius som er uddannet pædagog og talepædagog, Lis Klausen som er leder for tale/hørelærer og konsulent for tosprogede børn i daginstitutioner og skoler, og Gry Hodal der er tale/hørelære. Disse tre forfattere er valgt på baggrund af, de kan bidrage til en redegørelse af sprogstimulering og børns sprogudvikling. Jeg har valgt at inddrage J. Normann Sørensen cand. mag., samt lektor ved Danmarks Lærerhøjskole for yderligere belysning af sproget og dets betydning for tosprogede børn. Ydermere har jeg valgt at gøre brug af sprogpakken.dk med udgangspunkt i Dorthe Bleses materiale, samt gældende love og regler for arbejdet med tosprogede børn.

Lovgivning omkring sprogstimulering af børn

Det fremgår af dagtilbudslovens § 11 såfremt man vurderer at daginstitutionens børn i 3 års alderen har behov for sprogstimulering, påhviler det kommunen at der udføres en sprogvurdering af disse børn. De 3 årige børn, som ikke er optaget i et dagtilbud skal ifølge stk. 2 i dagtilbudsloven have en sprogvurdering. Derudover er kommunerne i forbindelse med sprogvurderingen ansvarlige for at gøre forældre opmærksomme på, deres barns mulighed for at blive optaget i et dagtilbud. Tosprogede børn som ikke er en del af dagtilbuddet skal ifølge stk. 4 gives tilbud om 15 timers sprogstimulering ugentligt. Dette skal ske i forlængelse af en sprogvurdering efter stk. 2 hvor det vurderes barnet har behov for ekstra sproglig støtte. Tosprogede børn hvis ene forældre er uden beskæftigelse og som ikke er optaget i et dagtilbud, skal ifølge stk.5 tilbydes en plads i et dagtilbud på 30 timer om ugen. Dette skal ske i stedet for stk. 4 og på baggrund af en sprogvurdering efter stk. 2 såfremt der vurderes et behov for sprogunderstøttende timer.³

³ <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=137202>

Hvad vil det sige at være tosproget

Der er flere forskellige synspunkter omkring, hvad det vil sige at være tosproget. Ifølge sprogpakkens forskningskortlægning, defineres tosprogethed således ”*Man er tosproget hvis man kan – eller er ved at lære – to sprog. Dette gælder uanset om det ene sprog er dansk, om man har en vestlig eller ikke - vestlig baggrund, og uanset om man er blevet tosproget som barn eller som voksen.*”⁴ Den frie encyklopædi tolker tosprogethed på følgende måde ”*Et tosproget (eller bilingvalt) menneske er i bredeste forstand en person, der har kommunikative færdigheder på to sprog, enten aktivt eller passivt. Oftest bruges betegnelsen dog kun om mennesker, der har to sprog som modersmål*”⁵ Da min opfattelse af tosprogethed er mest i overensstemmelse med den frie encyklopædis udlægning, vil det også være den, der er fremherskende i opgaven.

Barnets forudsætning for at udvikle sproget

Sproget er et vigtigt og uundværligt værktøj for mennesket og dets personlighed. Det er igennem sproget oplevelser, erfaringer, fantasi, meninger, følelser og tanker formidles.

- Sprog er den del af kulturen, der skaber vores sociale og kulturelle særpræg og den formidler viden fra en generation til generation.
- Sprog er ligeledes socialt i det henseende at det benyttes som redskab til at skabe kontakt og kommunikation mellem mennesker.
- Sprog er både verbalt og nonverbalt, hvilket blandt andet vil sige, man udtrykker sig gennem ord og kropssprog.
- Sprog er et værktøj til at udvikle tænkning og muligheden for at udføre bevidste handlinger og forstå årsagssammenhænge.

Der skal blandt andet tages højde for disse overstående aspekter, hvis barnets sprog skal udvikles optimalt. Derudover skal der tages hensyn til barnets alder og øvrige udvikling. Desuden skal barnet for at kunne udvikle et sprog høre og opleve sproget/ord. Kommunikation er sprogets første og grundlæggende funktion. Sprogets udvikling begynder, før barnet egentlig har et sprog. Det starter mellem voksen og spædbarn i den grundlæggende førsproglige kommunikation, hvor det udvikler

⁴ <http://www.sprogpakken.dk/materialer/Teorier%20om%20sprogtilegnelse.pdf> s. 30

⁵ <http://da.wikipedia.org/wiki/Tosproget>

sig videre gennem tætte sociale relationer. Det er forskelligt, hvornår børn udvikler deres sprogfunktioner. Nogle børn begynder at kommunikere tidligt, men kan være lang tid om at få deres udtale af ordene korrekt. Andre børn har et begrænset ordforråd og en simpel sætningsopbygning, men formår til gengæld at udtale ordene bedre. Dermed kan man altså konstatere, at man ikke kan sammenligne børn og deres sprogfunktioner, da hvert enkelt barn er forskelligt og tempoet af sprogfunktioner variere fra barn til barn .

Endvidere er det af stor betydning for barnets sproglige udvikling at dets basale behov for kærlighed, tryghed, bevægelse, mad, renlighed, sansepåvirkninger og kontakt er opfyldt. Familieforhold spiller derfor en central rolle i relation til barnets sprogtilegnelse, da sproget har en tæt tilknytning til de nære familieband. Barnets tidlige sprogudvikling tager nemlig afsæt i følelser, accept, normer og traditioner.⁶ Det tosprogede barns behov adskiller sig ikke fra ovenstående. Det har samme behov for forståelse, accept og tryghed.⁷

Det tosprogede barns særtræk ved sprogtilegnelsen

Når barnet starter sin sprogtilegningsproces af andetsproget, begynder udviklingen af inter eller mellemsproget. Mellem eller intersproget er et sprog, som udvikles mellem barnets modersmål og andetsproget. Dette er et udtryk, for hvorledes barnet forstår og anvender det sprog, som det er ved at udvikle. Sproget dannes af barnets karakteristika fra modersmålet og andetsproget.

I forbindelse med sprogvurdering og planlægning af behov for støtte, er det af overordentlig betydning at have kendskab til intersproget for at imødekomme barnets behov for støtte bedst mulig. De afvigelser som forekommer i barnets sprogbrug, skal ikke ses som fejl, men i stedet som en del af barnets sproglige udvikling.

Det tosprogede barns intersprogudvikling tager udgangspunkt i dets modersmål og sproglige erfaringer herfra. Ved tosprogede børns sprogudvikling forekomme almene afvigelser, disse afvigelser minder på flere måder om etsprogede danske børns sprogudvikling. Disse afvigelser kommer eksempelvis til udtryk ved verbernes bøjning i barnets forsøg på at omsætte velkendte regler i nye sammenhæng såsom spisede.

Det tosprogede barn er yderst omstillingsparat, hvilket kommer til udtryk ved at barnet tilpasser samtalen alt afhængig af personen. Derved forholder barnet sig til de deltagere,

⁶ Holmen, og Jørgensen, (1993) s. 151

⁷ Sidenius (2009) s. 27 - 29

det er blandt og til deres forskellige sprog. Allerede i en tidlig alder er barnet i stand til at beherske hensigtsmæssige skift i forhold til dets forskellige sprog. I daginstitutionerne ses dette blandt andet i legesituationer, hvor barnet gør brug af dets modersmål, samtidig med det helt uforstyrret tiltaler en voksen på dansk.

Dog kan det forekomme det tosprogede barn svært at formidle en oplevelse på dansk, hvis oplevelsen er foregået på barnets modersmål. Dette kan skyldes, at barnet kun kender ordene på det ene sprog eksempelvis modersmålet, men ikke andetsproget dansk. Omvendt kan barnet have et ordforråd, det mest på dansk, men ikke på dets modersmål.

Man kan opleve, at tosprogede kan have længere perioder, hvor de er stille. Dette behøver dog ikke altid give anledning til bekymring, så længe barnet virker trygt og harmonisk. Perioden er ikke nødvendigvis udtryk for manglende sproglig aktivitet, da barnet forståelsesmæssigt suger til sig. Disse perioder kan have en varighed af flere måneder og bruges af de tosprogede til at få overblik over sprogene i forhold til hinanden. Det er vigtigt at udvise opmærksomhed og tålmodighed i forhold til barnets nonverbale kommunikation, og ikke forlange barnet skal tale, da der blot kan være tale om en naturlig del af udviklingen, idet barnet er ved at finde sig til rette med det nye sprog.⁸

Mellem eller intersproget er ifølge Dorthe Bleses en betegnelse, man skal være påpasselig med at gøre brug af. Betegnelsen er misvisende, idet den hentyder til, at der er en mellemstation mellem de to sprog, hvilket ikke tilfældet. Efter Bleses opfattelse anvender mennesket altid kun et sprog, hvor der forekommer afvigelser fra måden sproget bruges af den enkelte. Afvigelserne er enten forårsaget af, at man benytter sig af strukturer fra modersmålet, eller udviklingsmæssige mønstre i form af overgeneraliseringer og simplificeringer, hvilket også kommer til udtryk i generel sprogtilegnelse. De tosprogede børns afvigelser tager primært afsæt i de generelle udviklingsmæssige mønstre, hvilket betyder, det ikke kan relateres til modersmålet.

Ifølge Bleses bruges betegnelsen intersprog eller mellemsprog i flere kredse, men hun mener, der er grund til at være forsigtig med at anvende begrebet, netop på grund af overnævnte argumenter og på baggrund af det sprogpoltiske aspekt. Med det sprogpoltiske aspekt menes, at man er med til at fremme en uheldig opfattelse af

⁸ Fehrmann og West Dyhr (2005) s. 12,38,39

normerne for dansk. Det bevirker, at det etsprogede barns brug af det danske sprog anses som det eneste rigtige, og derved bliver det tosprogede barns danske anset som noget andet end dansk.⁹

Modersmålets betydning for tilegnelse af andetsprog

Modersmålet er et vigtigt element i barnets sprogtilegnelse. Det er en stor fordel, at barnet har lært et sprog, før det skal i gang med at lære et andet. Barnet har herved erfaret sprogets mange funktioner.¹⁰ Et veludviklet modersmål er med til at give barnet en sikker identitet og tilhørsfølelse. Det er også gennem modersmålet, at barnet får kendskab til traditioner, normer og kultur. Netop derfor er det af stor betydning, at modersmålet bliver en integreret del af barnets hverdag.¹¹ Familiens værdier og livsopfattelse er en vigtig del af barnets identitet, og de kan tilegne barnet disse f.eks. gennem remser, sange og højtlesning. I praksis ser man af og til, at nogle forældre vælger at tale dansk med barnet. Dette gør de i den bedste mening, i den tro at det er bedst for barnet. Dog må man sige, at såfremt disse forældre ikke behersker det danske sprog tilstrækkeligt, kan det resultere i at barnet taler meget dårligt dansk. Dette er også en af de praksis erfaringer, jeg har gjort mig. Hvis forældre der taler dårlig dansk undgår at tale modersmålet med barnet, er der risiko for, at barnet hurtigt bliver bedre til dansk end forældrene. Hvis barnet samtidig ikke har lært sit modersmål i hjemmet, kan det medføre, at de intet fælles kommunikations grundlag har. Når der i hjemmet tales modersmål på et højt niveau, giver det barnet mange ressourcer til at lære dansk.¹²

Familiens medinddragelse i barnets sprogtilegnelse

Et godt forældresamarbejde er af overordentlig stor betydning for en velfungerende daginstitution.¹³ Dette fremgår også af vejledning fra 1997 om sprogstimulerende tilbud for tosprogede børn ” *Formålet med samarbejde mellem forældre og personalet er primært at få deres fælles ressourcer til at virke sammen til gavn for barnet og at skabe sammenhæng mellem barnets erfaringer i hjemmet og i sprogstimuleringsstilbuddet*”¹⁴ Det er derfor vigtigt at pædagogen får etableret en god relation til institutions forældre. Dette kan blandt andet gøres ved at arrangere et møde med forældrene før barnet starter. Når det drejer sig om forældre til tosprogede børn, bør pædagogen

⁹ <http://www.sprogpakken.dk/materialer/Teorier%20om%20sprogtilegnelse.pdf> s.37

¹⁰ Klausen og Hodal (2009) s.76

¹¹ Sidenius (2009) s. 62-63

¹² Klausen og Hodal (2009) s.76-77

¹³ Klausen og Hodal (2009) s. 73-77

¹⁴ Ginman og Schrøder (2010) s. 90

overveje, om tolkebistand er nødvendigt. Det er vigtigt, at forældrene oplever samtalen som ligeværdig og uden sprogbarrierer.¹⁵ I samarbejde med forældrene er det pædagogens opgave, at respektere barnets tosprogethed ved dets tilegnelse af det danske sprog. Når man betragter barnets tosprogethed som en styrke, og ligestiller det med det danske sprog, kan pædagogen give forældrene forståelse for, at det er vigtigt, de taler modersmålet med barnet, samtidig med det lære dansk i institutionen. Dette understøttes også af vejledningen fra 2005 vedrørende sprogstimulerende tilbud ”*Dansk vil for de fleste børn i Danmark blive det dominerende sprog. Det er vigtigt, at barnet ikke som følge af dansktilegnelsen frakobles det sociale samvær med familien. Derfor bør rådgivning til forældrene være, at de sammen med børnene taler meget på det sprog, som de selv har det bedst med. Det kan ofte være modersmålet.*”¹⁶

Integrering af sprogstimulering i den institutionelle hverdag

Sprogstimulering er en vigtig del af barnets sprogtilegnelse. Den grundlæggende stimulering foregår som regel i hverdagen blandt voksne, som er omsorgsfulde og lydhøre. Dog for at opnå den optimale udvikling for et varieret og korrekt sprog samt et rigt ordforråd, er det vigtigt at sørge for et kreativt og udfordrende sprogstimulerende miljø. I daginstitutionen er det pædagogens opgave at fremme det sprogstimulerende miljø ved hjælp af forskellige aktiviteter. Dette kunne være i form af følgende aktiviteter:

- **Fællessamling** – Den daglige fællessamling kan bidrage til et bedre sammenhold i børnegruppen, og derved skabe et trygt rum for kommunikation på tværs af gruppen. Fællessamlingen kan skabe et læringsmiljø, hvor børnene kan øve sig i at have ordet i en større forsamling, hvor de føler sig trygge.
- **Dialogisk læsning** – Begrebet er en arbejds måde, hvor en kendt bog genopleves i form af samtale i mindre eller større grupper. Børnene kan herved skiftevis fortælle, eller man kan tage udgangspunkt i bogens billeder, som grundlag for samtalen. Denne form for metode har betydning for barnets sprogudvikling og ligeledes dets senere læseudvikling. Dette kræver dog en smule overvejelser fra pædagogens side i forhold til valg af bøger samt sammensætningen af børnegruppen, det være sig aldersmæssigt, størrelsen af gruppen osv., for herved at skabe bedst mulig grobund for samtalerne. Bøger som er velegnet til dialogisk

¹⁵ Klausen og Hodal (2009) s. 76

¹⁶ Ginman og Schrøder (2010) s. 91

læsning er f.eks. Godnat Alfons Åberg, Anton og Dino, Cykelmyggen Egon og Da Stella mistede håret.

- **Højtlesning** – De mindre børn er ofte begejstret for bøger, der lægger op til, at de skal være deltagende i form af bøger med låger, flapper osv. Billedbøger er også et godt redskab til at styrke barnets sprog, idet billederne kan åbne op for samtaler, hvor barnet kan sætte ord på billederne. Dette kan skabe en positiv læseoplevelse, som på sigt vil have betydning for barnets lyst til at læse. De større børn kan have gavn af at erfare hele fortællingen uden afbrydelser, da den litteratære oplevelse derved kommer i fokus. Pædagogen kan under oplæsningen pege på ordene i takt med fortællingen. Børnene kan herved få en fornemmelse af konteksten mellem den skrevne tekst og ordene som læses op.
- **Mundtlig fortælling** – Denne aktivitet kan børn i alderen 2 år og opefter have stor glæde af. Fortællingerne kan være simple eventyr, genfortællinger af den ene eller anden form, oplevelser fra enten barnet eller den voksne. Billeder kan eventuelt inddrages for at illustrere fortællingen og sproget kan tilpasses alt efter den valgt børnegruppe og deres aktuelle forståelsesniveau.
- **Rim og remser** – Gennem rim og remser kan man styrke barnets sprogtilegnelse, da ordene som oftest udtales tydeligere end i almindelig tale og derved være en hjælp, når barnet tilegner sig nye ord . Barnet kan gennem rim og remser få en kropslig fornemmelse for sproget, idet rim og remser har en rytmisk tilgang til sproget. Dette er desuden en aktivitet, som kan skabe begejstring blandt mindre såvel som store børn, da rim og remser som oftest har en sjov tilgang til sproget, hvilket fanger børnenes interesse.
- **Barnets egen mappe eller bog** – Denne aktivitet kan bruges som pædagogisk værktøj, til at åbne op for dialog, samt medinddragelse af barnets familie og bedsteforældre. Udgangspunktet med mappen/bogen er, at den skal danne ramme om barnets hverdagsliv, hvor der kan inddrages billeder af familien, barnets hverdag, tegninger og lignede. Den kan være med til at styrke barnets identitet. Mappen/bogen kan skabe anledning til gode samtale om hverdagen i dagtilbuddet, den kan eventuelt bringes med hjem og skabe grobund for dialog mellem barn og familie omkring dets hverdag. Jeg har fra praksis erfaring med netop denne aktivitet. Her var det mit indtryk at børnene generelt var rigtig glade for deres mappe/bog. Børnene nød, når de selv og deres familie var centrum for samtalen. Samtidig var det for mig som pædagog en god anledning til at få en dialog med det enkelte barn og herigennem styrke barnets sprogtilegnelse.

Det er af stor betydning, at overstående aktiviteter ikke bærer præg af et undervisnings aspekt, men at man har en legende tilgang til barnets læring, da det er gennem barnets foretrukne aktivitet, sproget skaber mening for barnet. For at skabe de bedste forudsætninger for det tosprogede barns sprogstimulering, er det vigtigt, at pædagogen er bevidst om sit eget sprog. Dette betyder, at pædagogen skal gøre brug af korte sætninger, hvor der kun gives en til to beskeder ad gangen. Dette er dog ikke fordi det tosprogede barn husker dårligere end danske børn. Men på baggrund af at barnet som regel har behov for at koble beskederne til sit modersmål, kan barnet ikke kapere flere beskeder af gangen. Det er vigtigt at være bevidst om at udtrykke sig klart og tydeligt, idet det danske sprog opfattes som en ordstrøm. Det er svært at fange, hvornår et ord ender og et andet starter. Derudover er der mange endelser som bides af, hvorfor det er vigtigt at tale tydeligt. Endvidere skal pædagogen være opmærksom på sit kropssprog, f.eks. ved at vise og pege og ved at gentage ordene adskillige gange. Tosprogede børn skal som hovedregel stifte bekendtskab med ordene omkring tres gange, før de lagres i deres langtidshukommelsen. Det tosprogede barn danner sig billeder ved højtlesning, dette sker som regel ved at barnet kobler flere af ordene fra det oplæste til sit modersmål. Pædagogen skal derfor være opmærksom på at læse tydeligt og langsomt op samt sørge for, at barnet bliver fortrolig med alle ordene i bøgerne.¹⁷

Betydningen af kulturforskelle i barnets sprogtilegnelse

Det tosprogede barn kan drage nytte af samværet med børn som har dansk som modersmål, hvorfor det er en fordel for tosprogede at benytte sig af daginstitutioner. Samværet har en positiv effekt på tosprogede børn, da det fremmer deres sprogtilegnelse af dansk. Dog kan mødet med daginstitutionen skabe en vis forvirring for det tosprogede barn, idet der i det institutionelle rum hersker mange kulturelle normer/forventninger, der som oftest forekommer udtalte. De tosprogede børn skal derfor udover at lære at beherske to sprog også lære at agere både i deres egen kultur og den danske kultur. De kan derfor blive mødt med mange modstridende forventninger, som de skal lære at håndtere. Det er derfor af stor betydning, at man som professionel udviser respekt for den sproglige og kulturelle situation barnet og dets familie befinder sig i. Dette er især vigtigt for at fremme barnets dansktilegnelse bedst muligt, hvorfor det er af betydning at barnet også bevare en positiv opfattelse af sin oprindelse.¹⁸

¹⁷ <http://dcum.dk/boernemiljoe/sprogstimulering-i-praksis>

¹⁸ Fehrmann og West Dyhr (2005) s.13,37

Konklusion

Jeg kan på baggrund af denne opgave konkludere, for at styrke det tosprogede barns dansktilegnelse er det vigtigt, at pædagogen tillægger barnets modersmål og kultur ligeså stor betydning som den danske kultur og dansktilegnelsen. Det er vigtigt, at pædagogen i sit daglige arbejde er bevidst om disse forhold, eksempelvis i forbindelse planlægning og udførelse af forskellige aktiviteter. Det er af stor betydning at have forståelse for, at barnet og dets familie i korte eller længere perioder kan have behov for ekstra støtte og vejledning i såvel sproglige som kulturelle forhold. Jeg er altså gennem min opgave blevet bekræftet i, for at det tosprogede barn skal have de bedste muligheder i uddannelses - og erhvervslivet, er det vigtigt, at man (bl.a. pædagogen) så tidligt som muligt styrker barnets dansktilegnelse. Derfor har vi som pædagoger et stort ansvar for at yde en indsats overfor disse børn og deres familier og skabe et rum, hvor der er plads til forskelligheder.

Litteraturliste:

Sidenius, Bente (2009). Sproget og barnet. 1. udgave. Frydenlund Forlag.

Klausen, Lis og Gry Hodal (2009). Et sprog flere sprog. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Holmen, Anne og J. Normann Jørgensen (1993). Hans Reitzels Forlag.

Ginman, Mette og Vibeke Schrøder (2010). 4 Flere sprog i daginstitutionen?. I: Mikkelsen, Peter (red.). Pædagogisk arbejde med tosprogede børn. Dafolo Forlag og forfatterne.

Fehrmann, Tina og Stine West Dyhr (2005). Vejledning om obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn. 1. udgave. Undervisningsministeriets forlag.

Elektroniske kilder:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/ro710.aspx?id=137202> (2011)(hentet 05.10.2012)

Dorthe Bleses, Forskningskortlægning. Teorier om sprogtilegnelse.
<http://www.sprogpakken.dk/materialer/Teorier%20om%20sprogtilegnelse.pdf>
(04.10.2012)

<http://da.wikipedia.org/wiki/Tosproget> (2012) (hentet 06.10.2012)

Dansk center for undervisningsmiljø DCUM (2009)
<http://dcum.dk/boernemiljoe/sprogstimulering-i-praksis> (hentet 09.10.2012)

BUPL – Børne – og Ungdomspædagogernes landsforbund (2009)
http://www.bupl.dk/paedagogik/paedagogiske_temaer/laering/6_temaer_i_paedagogiske_laereplaner?opendocument (hentet 19.10.2012)